

Uit de puinhopen van 8 jaar paars, door Pim Fortuyn...

Het verzorgingstehuis..

Nog een verhaal over de beleving van zorg. Dit keer het verhaal over het verzorgingstehuis, het eindstation voor velen na een lang leven. De keuze is dan doorleven voor zo lang als dat gaat, met steeds meer functie- en kwaliteitsverlies in een dergelijk tehuis of er een eind aan (laten) maken. Ik heb, gezien de ervaringen met mijn moeder en vader in een dergelijk tehuis, publiekelijk verzucht: als ik daaraan toe ben hoop ik de moed te hebben om er een eind aan te maken. Uiteraard beseft ik dat een dergelijke verzuchting nogal gratis is op een moment dat je, voor zover je weet, kunt beschikken over een goede gezondheid en de nodige vitaliteit en levenslust. Mijn moeder heeft mij echter voorgedaan dat er ook nog een andere keuze is. Eenmaal beseffend en aanvaardend dat er geen andere oplossing meer voor handen was dan het verzorgingstehuis, heeft zij haar doodgaan bespoedigd door niet meer te eten en na enige weken niet meer te drinken. Na een vijftal weken en na ons nog heel veel liefde te hebben geschonken, is zij in vrede en met volle overgave als een dame gestorven. Toen ik haar, bijna 85 jaar oud, 's morgens om precies zeven uur op de eerste dag van de lente in het jaar 2000 dood in mijn armen hield – zij wilde nog zo graag een lente aanschouwen en dat is haar gelukt – zei de Joegoslavische verpleegster die erbij was in haar mooiste Duitse accent: 'er is een dame gestorven!' en zo was een grote stilte en leegte over haar en mij neer. De dood was van links gekomen, streek zijn hand van links naar rechts over haar gezicht. De stilte was het mysterie van de dood, maar ook zo vredig, die ontspannen glimlach rond haar mond. Vanaf nu ben ik een weeskind en zal ik het moeten doen zonder de enige volstrekt onvoorwaardelijke liefde die in het leven bestaat en dat is moeder liefde, zo beseftte ik. Mijn moeder leed aan kanker en had door diezelfde kanker tot twee keer toe een *TIA* gehad, waardoor het spreken voor haar nog maar heel moeilijk te doen was. Lang had ze dus zonder haar eigen inbreng in het doodgaan sowieso niet meer aanstond om de dood een handje te helpen. Door het leven niet mentaal, maar fysiek een beetje naar vermogen te dwarsbomen. Daardoor trok haar geest – mag het zijn haar ziel – aan het langste eind. Haar opvatting over de kwaliteit van leven had zeker ook iets te maken met het tehuis waarin zij de laatste drie maanden voor haar dood terecht was gekomen. Ze was toen al twee jaar ziek, maar altijd nog op haarzelf in haar paleisje en kookte tot het laatst toe nog voor zichzelf en haar man, die al veel langer kwakkelde. Het ontnemen van haar zelfstandigheid door de omstandigheden, maar bovenal het moeten liggen op zaal en het delen van alle voorzieningen met de overige bewoners ten tijde van de maaltijd en in de zogenoemde huiskamer, gaven de genadeklap. Mijn immer zelfstandige moeder wenste niet verder te leven als een patiënt in een totaal gecollectiviseerde omgeving. Waarin alleen de fotolijstjes op het nachtkastje herinneren aan dat zelfstandige bestaan. Mijn vader daarentegen is een ander verhaal. Hij accepteert dit alles wel en gaat onverdroten door met op 86-jarige leeftijd het vrouwelijke personeel te charmeren, zoals hij dat zijn leven lang – tot grote ergernis van mijn moeder – heeft gedaan. De zuster en verzorgsters vinden hem dan ook unaniem een schatje, een 'poepie', zoals sommigen van het hem liefkozend aanduiden, toch valt er veel op de verzorging en de structuur daarvan aan te merken en niet alleen door mij, maar ook door hem. Natuurlijk mist hij zijn vrouw na een huwelijk van 62 jaar iedere dag, daaraan kan de verzorging niets doen. Stekend is dat iedere dag er hetzelfde uitziet. Er is weinig tot geen tijd om zich met de patiënten bezig te houden. Eenmaal uit bed de godganse dag maar zelf zien te vermaken. Tijd om even een ommetje te maken met de rolstoel in het dorp is er niet. Het tehuis heeft uitstekend geoutilleerde terrassen, maar op mooie zomerdagen zittende niet – mobiele bewoners gewoon binnen in een tegen de zon terrassen te rollen. In de zomervakantie schrijft de directie van het tehuis een onbeschaamde brief

aan de familie van de patiënten. Waar in staat dat de grote wasbeurt nog maar eens in de tien dagen(sic!) kan plaatsvinden en dat voor het overige de dienstverlening aan de patiënten drastisch moet worden beperkt. Ik citeer maar even uit geachte zorgwaarnemers, [dat zijn wij dus, familie en vrienden, PF] nu de vakantie periode in alle hevigheid losbarst, zullen wij van tijd tot tijd genoodzaakt zijn om bepaalde keuzes in de geleverde zorg te maken. Dit zou erin kunnen resulteren dat bewoners bijvoorbeeld een keertje eerder, of juist later uit bed komen of zelfs een dag op bed blijven. Ook zal er soms een middagdutje komen te vervallen. Wij vragen u begrip hiervoor. Wanneer er situaties ontstaan waarbij u als familie het gevoel heeft dat u zelf ook iets zou kunnen doen, of wanneer er vragen zijn, neemt u dan contact op met het teamhoofd, de mentor of de afdelingsmanager.' (Velserduin, Driehuis, 5 juli 2001) van vakantie spreiding over het jaar wil men kennelijk niets weten, dat zou de belangen van het personeel te zeer schaden. Om deze gegevens in perspectief te plaatsen, moet ik nog het volgende vermelden. Als de zaken 'normaal' zijn, gaat mijn enigszins incontinente vader van 86, die geestelijk nog helemaal bij de pinken is, eens in de week in bad ligt hij zo rond negen uur 's avonds al op bed en wordt hij er, afhankelijk van de volgorde, tussen negen en elf en als het erg druk is en tegenzit rond het middaguur uit gehaald. Uitrusten kun je dus genoeg in het rust- en verzorgingstehuis zo aan het einde van je leven, precies als je tijd opraakt en begint te dringen. Onlangs nog, buiten de vakantieperiode om, vond ik mij vader in tranen. Hij draagt onder zijn broek een incontinentiebroek. Hij had gevraagd of hij naar de wc mocht. De verzorgster had hem gezegd dat ze daar nu geen tijd voor had en had daaraan toegevoegd: "Opa, poept en piest u maar in uw broek, dan vinden wij dat wel als u naar bed gaat vanavond.' Mijn vader, een leven lang gekleed in een goed kostuum met dag – ik heb hem nooit anders gekend. Thans gekleed in een houthakkershemd en zeer ruime spijkerbroek, dat gaat allemaal makkelijker en sneller aan. Het enige dat mijn vader nog privé bezit, is zijn naam. Deze naam was eerst verkeerd gespeld op het bordje aan de ingang van zijn slaapzaal. Ik wees een verzorger daarop, met het verzoek deze fout te herstellen. Zij was hogelijk verbaasd over hoe ik mij hier nu druk om kon maken: het maakt toch immers niet uit hoe een naam wordt gespeld? Ja, what's in a name? Heel veel als je in een stadium van jouw leven bent aanbeland waarin je niet over heel veel meer mag beschikken dan je naam. In de gang staat met koeienletters elke dag genoteerd wat voor een dag het is met een datum erbij. Dat is niet alleen gedaan vanwege het tekortschietende korte-termijn geheugen van veel oude bewoners, maar omdat ook een supergezonde mens, gezien de moordende eentonigheid waardoor alle dagen op elkaar lijken, niet zou weten welke dag het is. Wil je als 'zorgwaarnemer' iets weten over de fysieke en mentale situatie van jou vader, dan is het antwoord immer dat ze dat niet kunnen zeggen. Daarvoor moet je bij de tehuisarts of de zorgmanager zijn en die zijn er nooit in het weekeinde. Ik heb een eigen bedrijf en woon ver van het tehuis af (anderhalf uur rijden met de auto; het openbaar vervoer is helemaal geen reëel alternatief), dus vandaar het weekeinde. Na het verloop van tijd kom je erachter dat er per afdeling via de pc een nauwkeurige administratie van dag tot dag wordt bijgehouden van het mentale en fysieke wel en wee van jouw vader. Na veel soebatten, of ronduit autoritair en onheus optreden, krijg je het dan voor elkaar dat een van de verpleegkundigen het systeem opent en nurks verslag doet van hetgeen het systeem ontsluit. Deze vertoning moet men vervolgens iedere keer als men iets wil weten, herhalen. Vaak als ik kom op zaterdag, en de tijdstippen wisselen, zit men op het afdelingskantoor te vergaderen of gewoon te kletsen en koffie te drinken. Voor rolstoelers, die voor hun mobiliteit geheel van hen afhankelijk zijn, is het vrijwel nooit tijd, die parkeer je rond de grote tafel in de huiskamer alwaar zij wat kunnen lezen of al dommelend de tijd mogen doodslaan. Het zou nu lijken alsof ik mijn persoonlijke wederwaardigheden tot algemene norm verhef en in een persoonlijke vendetta tegen het verzorgingstehuis Velsersduin mijn

gram probeer te halen. Dat is natuurlijk ook zo. Mijn moeder had ik, indien zij in dezelfde omstandigheden was als mijn vader nu verkeert, zonder pardon uit dit tehuis gehaald en in mijn villa opgenomen, geassisteerd door particuliere verpleging. Met mij vader is de relatie niet van dien aard dat ik dit zou kunnen en willen opbrengen en bovendien lijdt hij hier minder onder dan mijn moeder. Moeder heb ik het toentertijd aangeboden, maar zij wilde haar man niet alleen laten en zo hoort het ook ! En ja, twee hulpbehoevende mensen was voor mij mentaal en financieel een maatje te groot ! Toch staat dit verhaal helemaal niet op zichzelf. De NRC heeft er in 2000 en 2001 in mening zaterdagbijvoegsel royaal plaats voor ingeruimd. Verslagen van zeer uiteenlopende zorgwaarnemers over hoe het hun ouder(s) c.q. vrienden is vergaan. Vrijwel altijd van hetzelfde laken en pak. Er zijn zeker ook uitzonderingen op deze goedbedoelde anonieme, gebureaucratiseerde verschrikkingen. Het zijn de tehuizen waar men weer zoekt naar de menselijke maat, veelal geëxploiteerd door Humanitas, waar men opmerkelijke resultaten boekt. Door mensen naar soort en belangstelling bij elkaar te zetten, door ze waar mogelijk actief in te schakelen of op zijn minst actief te laten zijn, daar is de kwaliteit van het leven opmerkelijk veel beter. In mijn buurt in Rotterdam, op de roemruchte Kruiskade staat zo'n tehuis bevolkt door volkse mensen uit de multi-culti buurt (oorspronkelijke Nederlanders, Turken, Marokkanen, Surinamers, Antillianen, enzovoort). Op een zomerdag zitten ze met hun karretjes gewoon op de stoep, een sigaretje te paffen en de boodschappende voorbijgangers van commentaar te voorzien, zoals ook veel van de voorbijgangers een praatje met hen maken. Dat lijkt op oer het is op een Italiaanse platteland. Oude mensen zitten daar nog gewoon op het dorpsterras en als het helemaal niet meer gaat in een tehuis midden in het dorp. Ze zijn nog geheel opgenomen in de sociale biotoop waarin zij zijn geboren, groot gebracht en volwassen zijn geweest. Natuurlijk kan dat hier niet meer op die manier, stedelingen, wereldburgers en egoïstische hedonisten die wij zijn geworden. Het is wel verstandig de weg terug af te leggen op een bij ons passende manier, zonder de verstikkende sociale controle uit bijvoorbeeld de jaren vijftig, die inderdaad niet meer past bij ons moderne levensgevoel. Maar zolang de meeste tehuizen nog in een parkje afgezonderd van de bewoonde wereld liggen, valt er nog een wereld te winnen. Zetten we ze weer kleinschalig neer in de bewoonde wereld, dan wipt de voormalige buurvrouw van opa en oma nog wel eens langs als ze toch boodschappen gaat doen om even te beppen of om rolstoeloma of rolstoelopa naar buiten te rollen of om samen te wandelen naar het plaatselijke terras of om gezellig als vanouds samen even te winkelen. Dat houdt onze oude rolstoelers in ieder geval mentaal een stuk vitaler en wellicht dat het dan niet meer nodig is om in koeienletters te vermelden wat voor een dag het ook alweer is ! Wij, de mensen in het land, kunnen dus niet alleen de bureaucratie van de zorg kwalijk nemen en de politiek in dit land dat het zo gaat. Wij dienen ook de hand diep in eigen boezem te steken en ons af te vragen of dit het is wat wij willen en wat wij er zelf aan kunnen doen om aan deze gelegaliseerde bureaucratische verschrikking en mensonwaardige toestand een einde te maken....